МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ
Кафедра менеджменту

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
4 курсу денної форми навчання
Костянтина ГРИНЬКІВА

Науковий керівник:
кандидат економічних наук, доцент
Володимир ГОБЕЛА

Рецензент:
кандидат економічних наук, доцент
Володимир ДУДЮК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

«___»_____20___р., протокол № _____

Завідувач кафедри менеджменту

_____ Галина ЛЕСЬКІВ

Львів
2024

АНОТАЦІЯ

ГРИНЬКІВ К. Управління безпековою діяльністю підприємства. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 073 «Менеджмент», Львів. 2024.

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні засади організації безпекової діяльності підприємства. У другому розділі здійснено загальну характеристику Філія «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» та його безпекової діяльності. На основі результатів аналізу розроблено рекомендації щодо удосконалення безпекової діяльності підприємства.

Ключові слова: безпекова діяльність, економічна безпека, управління, економічна ефективність, модель.

ANNOTATION

HRYNKIV K. Management of security activities of the enterprise. – The manuscript.

Study on obtaining the educational bachelor degree in specialty 073 «Management». Lviv, 2024.

The qualification work’s first section investigated the theoretical foundations of the implementation of the security activity of the enterprise. The qualification work’s second section carried out a general description of the Branch "Lviv Forestry of the Forestry of Ukraine" and its security activities. Based on the research results study developed recommendations for the improving of the enterprise's security activity.

Keywords: security activity, economic security, management, economic efficiency, model.

ЗМІСТ

ВСТУП 6

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗПЕКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 9

1.1. Генезис понять «безпека» та безпекова діяльність підприємства 9

1.2. Безпекова діяльність як об’єкт теоретичного аналізу 15

1.3. Теоретичні підходи до управління безпековою діяльністю підприємства 19

Висновки до першого розділу 23

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ БЕЗПЕКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛІЇ «ЛЬВІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ» 25

2.1. Загальна характеристика Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» 25

2.2. Аналіз стану економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» 31

2.3. Рекомендації щодо удосконалення безпекової діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» 40

Висновки до другого розділу 44

ВИСНОВКИ 46

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 49

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми дослідження. Розробка системи безпеки для підприємства є важливою темою для сучасних наукових досліджень. Це зумовлено високим рівнем невизначеності та ризику, які характерні для сучасної економіки, та численними загрозами для підприємств сьогодні. Впровадження ефективної системи безпеки допоможе створити дієві механізми для запобігання загрозам, їх виявлення та усунення, що сприятиме стабільному розвитку підприємств. Ці проблеми особливо гостро постають у лісовій галузі та для діяльності лісогосподарських підприємств. Наукові дослідження, спрямовані на пошук шляхів підвищення ефективності безпеки лісогосподарських підприємств, можуть суттєво сприяти розвитку сучасної науки, особливо безпекознавства.

У сьогоднішньому стрімкому та постійно змінюваному бізнес-кліматі захист підприємства від ризиків стає надзвичайно важливим. Управління безпекою підприємства – це складний і багатогранний процес, що охоплює ідентифікацію, оцінку та мінімізацію різноманітних загроз, які можуть вплинути на діяльність організації. Цей процес включає не лише фізичну охорону, але й кібербезпеку, фінансову безпеку, захист інформаційних систем та інші напрямки.

Це особливо важливо для секторів з високим рівнем ризику, таких як лісове господарство, де природні катастрофи, незаконна діяльність та інші загрози можуть значно вплинути на роботу підприємства. Тому розробка та впровадження дієвих стратегій управління безпекою є не просто необхідністю, а критично важливим елементом успішної та стабільного функціонування в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень за тематикою проблеми. Окреслена проблематика стала предметом наукових досліджень низки науковців, зокрема: Васильців Т. Г., Вахлакова В. В., Глєбова А. О., Гобела В. В., Грачов О. В., Гук О. В., Денисенко М. П., Діденко Є. О., Дмитрук Є. В., Довбня С. Б., Донець Л.

І., Живко З. Б., Картузов Є. П., Кокнаєва М. О., Коляденко І. І., Линник О. І., Меліхова Т. О., Мельник С. І., Михаліцька Н. Я., Молодецька О. М., Олійничук О. І., Орлик О. В., Піцур Я. С., Сич О. А., Сорокіна І. В., Фостяк В., Франчук В. І., Штангрет А. М. та інші.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у формуванні теоретико-практичних засад управління безпековою діяльністю підприємства.

Завдання дослідження. Для досягнення мети дослідження було встановлено низку завдань дослідження, зокрема:

- дослідити генезис понять «безпека» та безпекова діяльність підприємства;
- розглянути безпекову діяльність як об’єкт теоретичного аналізу;
- проаналізувати теоретичні підходи до управління безпековою діяльністю підприємства;
- здійснити загальну характеристику Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»;
- провести аналіз стану економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»;
- розробити рекомендації щодо удосконалення безпекової діяльності філії «львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України».

Об’єктом дослідження є система економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-прикладні засади організації та удосконалення безпекової діяльності підприємства.

Перелік методів дослідження. Для реалізації мети дослідження застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: методи теоретичного та критичного аналізу, синтезу, статистичні методи, графічні, методи індукції та дедукції, теоретичного узагальнення тощо.

Інформація про практичне значення роботи, апробацію результатів дослідження (їх впровадження на підприємстві чи організації, участь у науково-практичних конференціях, публікації). Основні результати дослідження були апробовані на круглому столі «Безпекові аспекти управління

організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави» (м. Львів, ЛьвДУВС, 10 травня 2024 р.), кваліфікаційна робота становить певну практичну цінність, адже запропоновані рекомендації щодо організації та удосконалення безпекової діяльності підприємства сприятимуть підвищенню економічної безпеки та можуть бути застосовані у практичній діяльності інших лісогосподарських підприємств.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із анотації українською та англійською мовами, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань на 4 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 52 сторінку, із них основний текст – 43 сторінки, які містять 4 таблиці та 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗПЕКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Генезис понять «безпека» та безпекова діяльність підприємства

Зростання інтересу до питань безпеки виникло ще з ранніх етапів людського розвитку, коли вперше постали спроби оцінити потенційні загрози світу, що оточував наших предків. З часом, як ускладнилися соціальні структури, поняття безпеки вийшло далеко за рамки простого біологічного виживання. Сьогодні це поняття включає ідеї економічної безпеки, що формувалися в епоху становлення стародавніх держав і соціальної стратифікації [1]. Тепер безпека охоплює не тільки захист власності та забезпечення соціально-економічної стабільності в умовах нерівності, але й підтримку економічних переваг держав на більш пізніх етапах розвитку. В цьому контексті, прагнення до створення умов економічної безпеки залучає до себе все більшу кількість аспектів і стає ключовим елементом сучасного розуміння цього феномену [5].

Хоча глобальне розуміння концепції «економічна безпека» вже існує, її тлумачення продовжує спеціалізуватися та ускладнюватися. Розбиття цього терміна на більш вузькі категорії може знецінити загальне значення феномену і привести до обмеженого розуміння економічної безпеки, яке зосереджується лише на комерційних інтересах певних груп. Така ситуація підкреслює необхідність відновлення інтегрованого розуміння цієї концепції, що виходить за рамки чисто комерційного виміру та розглядає проблематику, пов’язану з її складною структурою [30].

Філософське бачення концепції «безпека» має давнє коріння, але стало предметом глибокого аналізу лише в останні десятиліття з розвитком гуманітарних наук, таких як психологія, політологія, культурологія. Обговорення та аналіз поняття «безпека» можна знайти як в класичній, так і в

неокласичній філософії. Протягом історії людства, ідеї безпеки були згадані у міфологічних контекстах, як наприклад в стародавній індійській чи єгипетській міфології, де вони могли мати як біологічне, так і соціальне тлумачення, часто пов'язуючись з поняттям долі [36].

З часом акцент на соціальних аспектах безпеки збільшився. У творах античних філософів, таких як Аристотель, Демокріт та Епікур, безпека пов'язувалась із взаємодією між людьми, і тому задача забезпечення безпеки вважалась сферою діяльності суспільства і держави [37].

У середньовіччі концепт безпеки часто пояснювався через призму «геоцентризму» та божественного втручання. Вірили, що турбота про безпеку в матеріальному світі виходила за межі людських можливостей, тому акцент робився на духовне спасіння, яке вбачалось як пріоритет. Ця ідея була характерна для робіт таких мислителів як Святий Августин і Тома Аквінський.

У період Нового часу тема безпеки набуває нових вимірів з розвитком соціально-політичних викликів. Вагомі історичні фігури такі як Томас Гоббс, Гуго Гроцій, Джон Локк, Жан-Жак Руссо та Бенедикт Спіноза визначають безпеку як ключову функцію держави [40].

У XX столітті в соціальних та гуманітарних науках поняття безпеки аналізується через розгляд таких протилежних концептів як загроза, небезпека, руйнування і дисгармонія. В цьому контексті використовуються різні наукові підходи, включаючи релігійні, філософські, соціологічні та політологічні перспективи.

Формування наукової бази для розуміння терміну «економічна безпека» відбулося у XX столітті, коли держави почали здійснювати активне регулювання внутрішніх та міжнародних економічних відносин. У цей час вітчизняні аналітики стали асоціювати економічну безпеку з захистом основних життєвих інтересів та забезпеченням потреб населення [26].

Основною темою в обговоренні економічної безпеки стають загрози, ризики, та різні небезпеки, що впливають на обмін товарами. Західні дослідники підходять до цього поняття через призму національних інтересів,

включаючи зовнішні військові та економічні загрози. У контексті України питання економічної безпеки набувають актуальності через трансформації у системі ринкових відносин, зосереджуючись здебільшого на внутрішньо-економічних викликах, в той час як у країнах Заходу більше уваги приділяється зовнішнім політичним аспектам економічної безпеки [22].

У першій половині двадцятого століття, західні аналітики вже акцентували на таких аспектах економічної безпеки як енергетична безпека, продовольча безпека, технологічне лідерство, а також наявність необхідних ресурсів та стратегічних запасів [28]. В той же час, дослідники у вітчизняних країнах визначали основні загрози економічній безпеці як спад у виробництві, уповільнення науково-технічного прогресу, підвищення безробіття та зниження якості життя. Очевидно, що фактори, які формують розуміння економічної безпеки, залежать від конкретних соціально-економічних умов, що обумовлює важливість аналізу цих загроз. Зміни у соціально-економічних реаліях спонукають до перегляду існуючих підходів до економічної безпеки [29].

В різні історичні періоди поняття безпеки еволюціонувало від простого захисту від природних стихій у стародавні часи до захисту власності та розвитку державних механізмів у античну епоху. З часом, особливо з розвитком міждержавних відносин, увага приділялася взаємодії між країнами яка регулювалася на основі міжнародного права, договорів та співробітництва, шукаючи забезпечити більш широке розуміння міжнародної безпеки.

Безпека визначає існування соціального устрою і тісно пов'язана з поняттями «стійкість» та «рівновага». Вона дозволяє описувати стабільний стан системи, де, наприклад, економічна безпека забезпечує безперервний розвиток економіки незалежно від зовнішніх чи внутрішніх несприятливих умов. Таким чином, економічна безпека виступає як важлива характеристика суспільства, що забезпечує його життєздатність та спроможність до подальшого розвитку.

Термін «розвиток» описує основну мету економічної безпеки, тоді як «стійкість» – це здатність системи підтримувати свої властивості в умовах змін. В той час як «захищеність» відображає складності соціальної структури

суспільства, а також існування діалектичних протиріч. Безпека існує в єдності з такими протилежними поняттями, які стають особливо релевантними у часи нестабільності та криз, включаючи ризик (готовність до можливих загроз), загрози (існування об'єктивних умов для виникнення небезпек), страх (усвідомлення потенційної небезпеки) й небезпеку (присутність загрози шкоди, нещастя чи катастрофи) [9]. Ці поняття описують різні аспекти нестабільності як системи в цілому, так і її окремих компонентів.

Розуміння концепції «економічна безпека» в діалектичному контексті відображає ідею, що безпека не є статичною та завершеною; вона поєднує елементи стабільності та змінності. У процесі ускладнення соціальної динаміки механізми, які колись слугували стабілізаторами, починають виявляти деструктивні властивості, спонукаючи розвиток соціальної системи. Подібно до будь-якої системи, соціальна система зазнає періодів відносної рівноваги, які з часом переростають у стадії неврівноваженості. Ця динаміка підтверджує необхідність застосування не тільки діалектичного, але й синергетичного підходів для глибшого аналізу економічної безпеки та її впливу на сучасні світові процеси.

Згідно з думкою окремих дослідників [2; 11; 14], соціально-економічний аспект економічної безпеки представляє собою комплекс взаємопов'язаних чинників, які мають потенціал створити значні загрози економічній стійкості та поєднані з функціонуванням суспільства та громадської свідомості. Економічна безпека нерозривно пов'язана з соціальною сферою, оскільки показники економічної безпеки визначаються продуктивністю праці, рівнем кваліфікації працівників, розвитком системи охорони здоров'я, рівнем доходів населення, його готовністю до інновацій та іншими аспектами. Це підтверджує необхідність створення умов для покращення цих показників як ключових компонентів досягнення економічної безпеки [15]. Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що успіх економічної безпеки визначається людським капіталом, який включає в себе здатність особистості до праці, до творчого

росту, до збереження здоров'я, накопичення навичок, формування сімейних цінностей та інше.

Загрози в цьому контексті походять від поширення ідеології споживання, поширення культури насильства, недооцінки людського капіталу, зниження творчого потенціалу, маніпулювання інформацією та свідомістю загалом, а також руйнування соціальних цінностей. Аналіз соціальних аспектів економічної безпеки може викликати деяке суперечливе сприйняття, оскільки у поданому контексті економічна безпека завжди була націлена на збереження існуючих економічних відносин у суспільстві. Вона першочергово слугувала інтересам заможних верств, а з часом стала все більш орієнтованою на ринкові принципи під впливом капіталізму. Акцент на соціальних аспектах економічної безпеки відкриває можливості для більш глибокого розуміння економічної безпеки як важливого елементу суспільного життя [16].

Вплив глобалізаційних процесів призводить до еволюції у розумінні економічної безпеки, що виявляється у з'явленні глобального рівня економічної безпеки. Це акцентує важливість глобальних економічних та політичних установ і одночасно призводить до зменшення впливу та ролі національних держав у контролі та взаємодії з глобальними процесами. В глобальному суспільстві поняття стійкості втрачає свою колишню сутність, вказуючи на нестабільний характер світу і розуміння стійкості як тимчасової рівноваги та здатність контролювати окремі аспекти реальності. За участю масової культури, економічні цінності стають центральними, що приводить до поширення економіко-центричних поглядів та культури споживання на всю планету, що відображається у зростанні аспектів економічної безпеки. Комерціалізація ризиків перетворює процес забезпечення безпеки у прибутковий бізнес, що призводить до появи нових загроз та збільшує попит на утримання ринкових умов для забезпечення економічної безпеки [19].

Соціальні, економічні та політичні протиріччя на глобальному рівні продовжують наростати, і стратегії протистояння загрозам переходять до більш конкретних та приватних сфер. Після аналізу цих факторів можна прийти до

висновку, що відсутність чіткого розуміння загроз сучасного світу ускладнює комплексне керівництво над показниками, необхідними для збалансованого функціонування біосоціальної системи [38]. Це може призвести до порушення рівноваги у базових екосистемах, погіршення якості води та повітря, а також пошкодження механізму відтворення ресурсів. Для запобігання катастрофі необхідне відновлення цілісного та системного підходу до розуміння економічної безпеки. У зв'язку з цим, виникає питання про центр, навколо якого може концентруватись розуміння економічної безпеки у сучасному світі.

Глобальні протиріччя на рівні суспільства, економіки та політики продовжують посилюватися, а способи протидії загрозам поступово зміщуються на більш приватний рівень. Вивчення цих аспектів свідчить про те, що недостатнє розуміння сучасних світових загроз ускладнює комплексний контроль за необхідними показниками для сталого функціонування біосоціальної системи. Це може загрожувати порушенню рівноваги основних систем підтримки існування людини, погіршенню якості води та повітря, а також порушенню механізмів самозбереження. Для уникнення катастрофи необхідно відновити цілісне та системне розуміння економічної безпеки [35]. Таким чином, актуальним стає питання про те, навколо якого центру повинна об'єднатися концепція сучасної економічної безпеки.

У сучасному світі підходи до сприйняття вбудовані у концепції невизначеності, багатозначності та фрагментарності якостей світу. Поняття економічної безпеки втрачає свою інтегральність і розпадається на все більш дискретні складові. З поширенням контрольованих сфер втрачається ефективність контролю. Внаслідок комерціалізації, поняття економічної безпеки стає все більш елітарним і призводить до появи груп, що взагалі не враховуються в рамках економічної безпеки. Комплексне розуміння економічної безпеки враховує не лише економічні складові, але також якість оточуючого середовища, наслідки виробничих процесів, розвиток громадських інституцій, самоорганізацію суспільства, можливості задоволення людських

потреб. Економічна безпека спрямована на забезпечення умов для сталого та безпечного розвитку суспільства.

1.2. Безпекова діяльність як об’єкт теоретичного аналізу

Аналіз сутності та визначень економічної безпеки вказує на можливість виявлення особливостей, що характеризують економічну безпеку підприємств як об'єкта управління. Характеристика економічної природи підприємства вказує на те, що його функціонування зорієнтоване на отримання прибутку, а умови його існування є постійним, циклічним процесом відтворення.

Як управлінський об'єкт, підприємство у контексті ринкових відносин та конкуренції функціонує як складна багаторівнева ієрархічна система, що вимагає розгляду з різних позицій одночасно. Спочатку, підприємство спрямоване на інтеграцію в складну мережу ринкових відносин з метою задоволення потреб суспільства у товарах чи послугах на тривалий термін. Натомість, як корпоративний суб'єкт, підприємство має свої власні цілі, включаючи забезпечення належної конкурентоспроможності, підвищення ринкової цінності, прийняття соціальної відповідальності та інше. Загалом, при системному огляді підприємство вважається об'єктом управління з різних перспектив – як явище, процес, механізм і система логічних моделей, що призводить до розвитку стратегій управління економічною безпекою більш глибоким та докладним. Особливу увагу при вивченні економічної безпеки підприємства як об'єкта управління приділяють науковці [4; 12; 21], які розглядають підприємство як соціальну одиницю, що має свободу у виборі діяльності та існує як єдина структура, в якій взаємопов'язані інтереси сприяють досягненню конкретних цілей.

Прийняття такого погляду на підприємство розкриває її ключові аспекти, які є значущими для проведення аналізу економічної безпеки підприємства як об'єкта управління, зокрема: можливість вибору, внутрішню організацію (як управління) та соціальне формування. У контексті дослідження важливо

враховувати концепцію конфліктної гри для структурування, яка отримала визнання в різних дослідженнях, що поєднують економічні та математичні методи. Цей підхід розглядає підприємство як «море невизначеності з островами визначеності». Ця концепція розкриває вбудовану неоднозначність економічної безпеки як істотну характеристику фірми і частково пояснює виклики, пов'язані з управлінням економічною безпекою. Для сучасної економіки України одним із головних чинників, що обмежують ефективний розвиток бізнесу, є непостійність та невизначеність у бізнес-середовищі, які суттєво впливають на свободу підприємництва та їх економічну безпеку [23].

З погляду концепції управління даними про продукцію (PDM), що є однією з управлінських концепцій, підприємство визначається як сукупність виробничих підрозділів з спільними інтересами у виготовленні продукту або групи продуктів. Згідно з цією концепцією, фірма, як виробнича інформаційна система, може включати в себе мережу підрядників або постачальників, які беруть участь у виробничому процесі чи загальному супроводі продукту. Динаміка у створенні, функціонуванні та розвитку підприємства полягає в активності, яка завжди відображає інтереси, ступінь узгодженості яких формує економічну свободу фірми для досягнення певного рівня економічної безпеки [3]. Отже, суттєвою є концептуалізація управління безпекою бізнесу, описана у характеристиці економічної безпеки підприємства як об'єкта управління. Завдяки таким якостям як гнучкість, надійність, керованість та ефективність, підприємство зберігає свою динамічність як цілісна система, яка переходить з одного рівня якості на інший впевнено та ефективно [24].

У контексті управління економічною безпекою, важливо визначити такі ключові характеристики [18]: надійність (здатність забезпечувати стабільний рівень економічної безпеки шляхом використання резервів для протидії ризикам); гнучкість (здатність забезпечувати необхідний рівень економічної безпеки шляхом варіювання методів балансування інтересів); ефективність (здатність досягати мети управління економічною безпекою підприємства); та керованість (здатність впливати на ефективність управління економічною

безпекою). Керованість як властивість економічної безпеки підприємства як об'єкта управління, відображає здатність системи до регулювання та автоматичного коригування.

Характерною особливістю створеного структурно-логічного складу економічної надійності підприємства як об'єкта управління є взаємодія та вирішальна роль економічного відбору. Економічний відбір у традиційному розумінні – це обрання найкращої з альтернатив, що забезпечує максимальне задоволення потреб за мінімальні витрати, але в контексті дослідження таке тлумачення вимагає уточнення [31]. Тому практично всі дослідники зосереджуються на дослідженні керованості фірми з точки зору її внутрішнього середовища, тобто на дослідженні взаємозв'язку між керованим та системою управління всередині підприємства, проте майже не займаються питаннями управління бізнесом з точки зору регулювання його у зовнішньому середовищі.

У концептуальному ракурсі бажаємо підкреслити, що в нашому трактуванні, економічна безпека підприємства – це процес забезпечення стабільності бізнес-одиниці через адекватну реакцію на зміни операційного оточення з метою створення безпечних умов для задоволення інтересів. Суть економічної безпеки підприємства можна визначити як розробку та впровадження комплексу заходів для підтримки стабільності підприємства через забезпечення балансу та, у разі потреби, адаптації до змінених умов діяльності підприємства, а також модифікації робочого середовища для створення безпечних умов і просування. Беручи до уваги, що, з одного боку, існували значні розбіжності у поглядах вчених щодо тлумачення поняття «система економічної безпеки підприємства», а з іншого – щодо наших власних поглядів на організацію забезпечення економічної безпеки, розробили теоретичну модель економічної безпеки для підприємства [32].

Концепція управління економічною безпекою підприємства являє собою систему теоретико-методологічних поглядів, які висвітлюють розуміння та тлумачення корпоративної економічної надійності і встановлюють концептуальні моделі, принципи, цілі, завдання, методи та положення

управління нею. Орієнтуючись на зміст запропонованої теоретичної моделі, має сенс акцентувати увагу на таких аспектах, які відрізняють цю модель від інших [33]:

- наведений процес забезпечення економічної безпеки підприємства пов'язаний із економічною безпекою інших рівнів;

- рівень економічної безпеки може бути підданий впливу як внутрішніх, так і зовнішніх викликів, ризиків та загроз;

- механізм підтримки займає головне місце в системі економічної безпеки фірми; власники та керівництво фірми мають істотне значення, оскільки вони встановлюють рівень підтримки, орієнтацію політики та бюджет для забезпечення необхідного рівня економічної безпеки.

Для досягнення найвищого рівня економічної безпеки, фірма має вдосконалювати заходи безпеки для основних функціональних елементів. Розглянемо структуру економічної безпеки підприємства як послідовний набір взаємопов'язаних організаційно-фінансово-економічних і адміністративно-правових компонентів з умисним впливом на управлінський об'єкт, наслідком чого є керована динаміка, спрямована на запобігання стійким кризам та банкрутствам [20].

Давайте визначимо складові механізму гарантування економічної безпеки підприємства. Механізм безпеки повинен формуватися системою управління фінансовими відносинами через використання певних принципів, фінансових ресурсів, інструментів, фінансових методів, правової та інформаційної підтримки через економічні дослідження, що допомагає досягти основних цілей підприємства [10].

Організаційна діяльність на підприємстві включає створення структури, що аналізує стан економічної безпеки підприємства та розробку заходів для забезпечення економічної безпеки підприємства в цілому. Функціонування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства здійснюється шляхом здійснення конкретних заходів на його складових частинах. Ці заходи включають: прибуток, джерела та обсяги коштів, систему економічних

інновацій, структуру капіталу, структуру грошових потоків, інвестиції, структуру активів, фінансові ризики та інше. Фінансовими ресурсами гарантування економічної безпеки підприємства є система стимулів та механізмів для прийняття працівниками ефективних управлінських рішень. Також у сфері економічної безпеки застосовується система санкцій за негативні наслідки дій.

Ключовим компонентом у гарантуванні економічної надійності підприємства є інформаційно-аналітична підсистема управління економічною безпекою, що повинна включати такі дані: якісні та кількісні значення показників економічної надійності, наявність або потенційні ризики і загрози, формалізація фінансових інтересів та їх реалізація, стратегічний план (стратегія) для забезпечення економічної надійності підприємства, фінансовий план (бюджет) [39]. Підсумовуючи результати теоретичного аналізу, необхідно підкреслити, що розглянуті аспекти економічної надійності підприємства визначають потребу у тлумаченні її як системи, здатної адекватно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та розвиток бізнес-одиниці.

1.3. Теоретичні підходи до управління безпековою діяльністю підприємства

Згідно із результатами теоретичного аналізу, проведеним у попередніх підрозділах, можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства стала вкрай важливою в один момент, що стимулювало наукові дослідження в напрямку ефективного забезпечення безпечної діяльності для захисту підприємства. Першим важливим етапом у забезпеченні безпеки було перехід від пострадянської «планової» економіки до сучасної ринкової системи [27]. В цьому контексті ефективне управління та використання ресурсів підприємства стає неможливим без захисту економічної безпеки. Другим імпульсом для підвищення уваги до безпеки як невідкладної потреби, яка сприяє розвитку підприємства, стало загострення глобальної екологічної кризи. Небезпечна

екологічна ситуація у різних куточках нашої країни стала настільки серйозною, що загрожує життю і здоров'ю громадян і має потенційно серйозні наслідки для наступних поколінь. Більш того, війна росії проти України вкрай загострила безпекові проблеми для бізнесу та суспільства загалом.

Ці тенденції викликали зацікавленість як наукової спільноти, так і громадськості до питань екології та гарантування екологічної надійності підприємства [6]. Аспекти екологічної складової економічної безпеки підприємства стали об'єктом наукових досліджень, які залишаються актуальними й по сьогодні. Третім тригером до підвищення уваги до безпеки підприємства був розвиток інформаційних технологій та засобів комунікації. У зв'язку з цією тенденцією інформація стала одним з найцінніших ресурсів, що викликало необхідність протистояння загрозам у сфері інформаційної безпеки підприємства. Це в свою чергу підвищило інтерес до концепції інформаційної безпеки підприємства як складової його економічної надійності. Четвертим етапом, який підштовхнув актуалізацію у плані безпеки, стали глобальні кризові ситуації, такі як пандемія COVID-19 та конфлікт Росії з Україною, тощо. Початок військових дій у формі гібридної війни у 2014 році спричинив виникнення нового напряму досліджень у галузі безпеки. Згодом конфлікт переріс у відкриту воєнну агресію, що підкреслило необхідність забезпечення безпеки підприємств у новому світлі [17].

У цей момент науковці вітчизняних наукових установ працюють над науковими дослідженнями для розробки теоретико-методологічних засад з організації та забезпечення ефективної безпекової діяльності підприємства. Основні фокуси у напрямках безпекової діяльності включають:

- економічний аспект;
- фізичний захист;
- інформаційна безпека;
- охорона довкілля;
- соціальний захист [17].

Перейдемо до розробки алгоритму формування теоретичної моделі безпекової діяльності підприємства. Згаданий алгоритм представлено на рисунку 1.1.

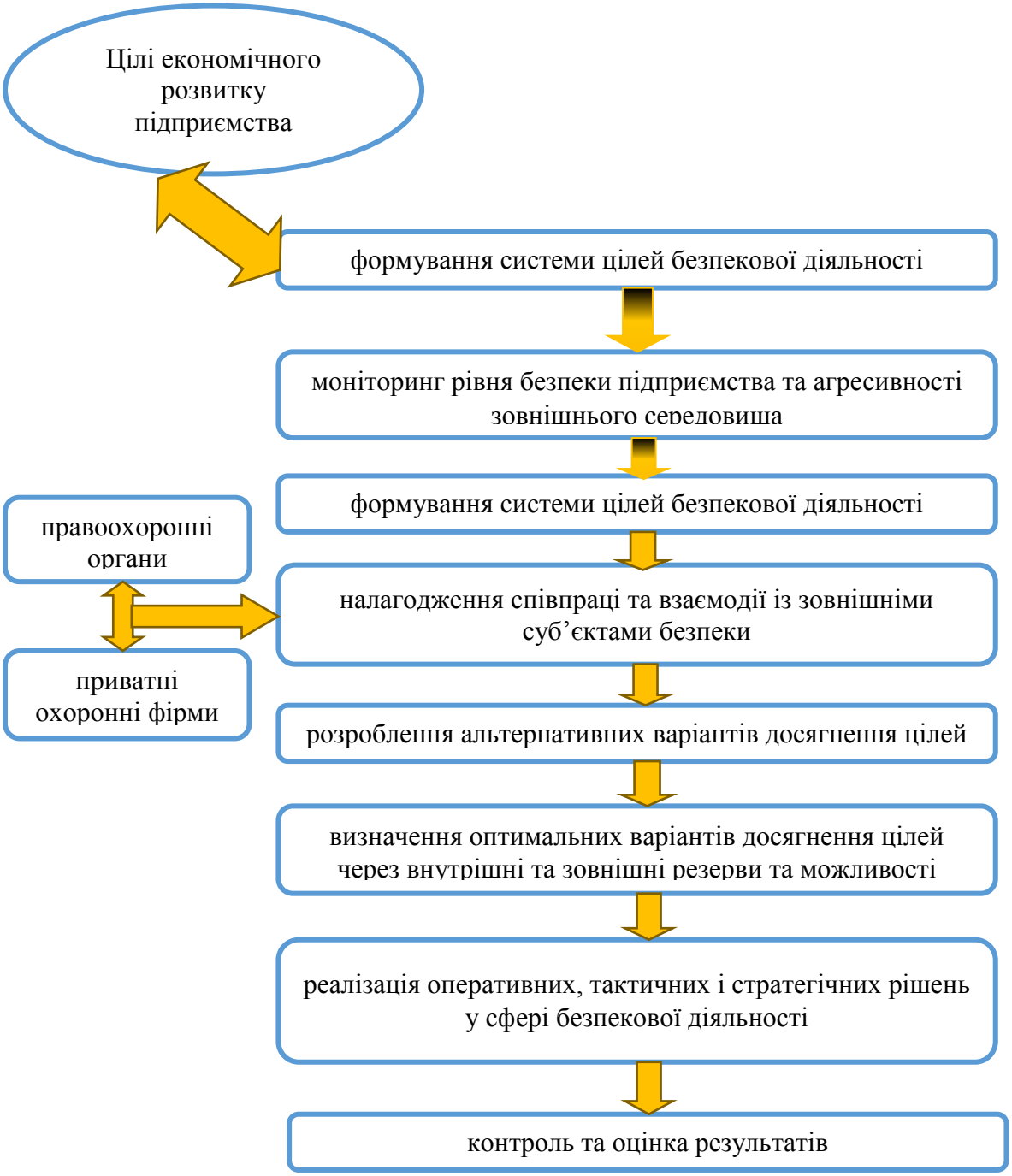

Рис. 1.1. Етапи формування моделі безпекової діяльності підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [10; 21].

Не менш значимим аспектом безпекової діяльності є забезпечення фізичного захисту підприємства та його працівників від негативних наслідків війни. Однак, самостійно забезпечити такий вид безпеки підприємству досить складно, оскільки ресурсів можливостей для цього недостатньо. Тому цей аспект безпеки вимагає організації заходів на рівні держави. Підприємства повинні вживати заходів з фізичного захисту, таких як забезпечення безпеки персоналу, встановлення надійних систем попередження про небезпеку, створення укриттів та організація безпечних зон для переміщення виробничих потужностей на території, якщо це можливо. У багатьох випадках підприємства лісового господарства не можуть бути евакуйовані на безпечні території, оскільки основний актив підприємства – лісові насадження, які не підлягають переміщенню. Тому забезпечення фізичної безпеки на підприємствах лісового господарства є відповідальністю держави через її органи влади [8].

Розробка стратегії побудови теоретичної моделі безпекової діяльності підприємства базується на таких основних принципах [8]:

- альтернативність та варіативність: це означає, що при формуванні безпекової стратегії на підприємстві необхідно враховувати всі можливі варіанти та напрями безпекової діяльності, використовуючи всі доступні ресурси, включаючи персонал підприємства та зовнішні сторони безпекової сфери;
- динамічність: цей принцип полягає у постійній зміні наявних ресурсів та можливостей підприємства для реалізації безпекових заходів;
- скомбінованість: це використання різноманітних поєднань ресурсів підприємства для створення оптимальних безпекових стратегій;
- пропорційність: цей принцип підкреслює оптимальне використання ресурсів для розвитку підприємства та побудови його системи безпеки;
- ефективність: метою цього принципу є зменшення ризиків при ухваленні стратегічних рішень та подолання невизначеності при управлінні підприємством.

Після проведення теоретичного аналізу результатів дослідження можна відзначити, що безпекова стратегія підприємства виявляється критичною для його розвитку й захисту від потенційних загроз. Необхідність здійснення заходів безпеки пояснюється наявністю великого ризику під час ведення підприємницької діяльності. Ці ризики створюють небезпеку та загрози для підприємства, що відображається на його продуктивності й прибутковості. Тому відсутність стратегії безпеки може сприяти виникненню кризового стану на підприємстві, що, в свою чергу, може спричинити кризові явища в цілій економічній системі країни [9; 25].

Висновки до першого розділу

Здійснено теоретичний аналіз засад реалізації безпекової діяльності підприємства, в результаті чого визначено ключові характеристики управління економічною безпекою підприємства: надійність (здатність забезпечувати стабільний рівень економічної безпеки шляхом використання резервів для протидії ризикам); гнучкість (здатність забезпечувати необхідний рівень економічної безпеки шляхом варіювання методів балансування інтересів); ефективність (здатність досягати мети управління економічною безпекою підприємства); та керованість (здатність впливати на ефективність управління економічною безпекою).

Проведено критичний аналіз основних підходів до трактування поняття «економічна безпека підприємства», що дозволило синтезувати авторське визначення поняття: економічна безпека підприємства – це процес забезпечення стабільності бізнес-одиниці через адекватну реакцію на зміни операційного оточення з метою створення безпечних умов для задоволення інтересів.

Ідентифіковано основні фокуси безпекової діяльності підприємства в сучасних умовах: захист економічних інтересів; фізичний захист; інформаційна безпека; охорона довкілля; соціальний захист.

Запропоновано та обґрунтовано доцільність алгоритму формування теоретичної моделі безпекової діяльності підприємства, що ґрунтується на цілях економічного розвитку підприємства, суб’єктах забезпечення, передбачає послідовну реалізацію кількох етапів.

Згруповано основні принципи стратегії побудови теоретичної моделі безпекової діяльності підприємства. серед яких: альтернативність та варіативність; динамічність; скомбінованість; пропорційність; ефективність.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ БЕЗПЕКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛІЇ «ЛЬВІВСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

2.1. Загальна характеристика Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»

Філія «Львівське лісове господарство» є державним підприємством у складі ДСГП «Ліси України». Декілька років тому, масштаби «Львівського лісового господарства» були значно меншими, охоплюючи лише 7 лісництв у Пустомитівському адміністративному районі Львівської області. Проте, завдяки реформі лісового господарства України, ініційованій Кабінетом Міністрів України, підприємство суттєво розширилося, об'єднавши кілька лісогосподарських підприємств. На сьогодні Філія «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» охоплює території Львівського, Червоноградського, Стрийського та Яворівського районів і включає 22 лісництва та 2 надлісництва – Бібрське та Жовківське [34]. Ліси, які вирощуються на даній території, знаходяться у басейнах західноукраїнських річок Західний Буг, Дністер, Зубра, Щирець, Рата та інших менших водотоків. Більш того, ці території належать до Європейської зони широколистяних лісів і входять до східноєвропейської провінції з помірно-континентальним кліматом [34].

Варто зауважити, що в рамках заходів з екологізації лісового господарства України було збільшено заповідні площі, що тепер складають 19% від загальної площі підприємства та включають 7 лісових заказників місцевого значення, 4 ландшафтних заказників, 2 пам'ятки природи, 1 ботанічну пам'ятку, 2 дендропарки та 4 заповідні урочища.

Основним напрямком діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» є вирощування, догляд та охорона лісових масивів. Головною метою діяльності є покращення функцій лісів, особливо рекреаційної

та захисної. Згідно з державним кадастром, ліси підприємства виконують експлуатаційні, рекреаційні, природоохоронні та історико-культурні функції. Ліси, що входять до складу підприємства, виконують наступні функції:

- рекреаційні та оздоровчі;
- санітарно-гігієнічні;
- естетичні [34].

Такий розподіл і структуризація лісів у «Львівському лісовому господарстві» дозволяють оптимально використовувати лісові ресурси. Основна мета цього поділу полягає в раціональному використанні, збереженні, охороні та відновленні лісових насаджень. Це сприяє охороні навколишнього середовища та забезпеченню екологічної безпеки регіону.

Основні функції Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» у сфері лісового господарства включають:

- заготівлю деревини під час рубок головного користування;
- охорону та збереження лісових ресурсів;

захист лісів.

Господарська діяльність «Львівського лісового господарства» спрямована на вирощування високопродуктивних та стійких лісонасаджень для покращення рекреаційних, природоохоронних і захисних функцій лісів.

Ліси «Львівського лісгоспу» за своїм екологічним і соціально-економічним значенням належать до категорії експлуатаційних та рекреаційно-оздоровчих лісів. Вони задовольняють суспільні потреби в лісових ресурсах, виконуючи рекреаційні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, естетичні, виховні функції, а також функції природоохоронного, наукового та історико-культурного значення, зокрема поблизу великих населених пунктів.

Поділ лісів на категорії відповідає їх господарському призначенню, природним і економічним умовам району розташування підприємства, а також вимогам сучасного природоохоронного законодавства. Такий підхід сприяє захисту навколишнього середовища, збереженню природних

ландшафтів та високопродуктивних насаджень, а також охороні ділянок з реліктовими, ендемічними рослинами та рідкісними тваринами.

Проектування методів рубок і проведення необхідних лісогосподарських заходів здійснюється згідно з діючими нормативними документами: Лісовим кодексом України 2006 року, постановами Кабінету Міністрів України № 724 від 12 травня 2007 року «Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів», № 761 від 23 травня 2007 року «Про врегулювання питання щодо спеціального використання лісових ресурсів», та № 733 від 16 травня 2007 року «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» [34].

Оцінка якості лісових культур та природного поновлення при переведенні їх до вкритих лісовою рослинністю земель проводилась відповідно до «Інструкції з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів і системи ведення лісового насінництва», затвердженої наказом Держкомлісгоспу України від 19 серпня 2010 року № 260.

Для визначення умов місцезростання та типів лісу використовувалась лісотипологічна таблиця діагностичних ознак типів лісу в області.

В рекреаційно-оздоровчих лісах (ліси першої та другої зон санітарної охорони водозаборів, а також лісопаркова частина зелених зон) було проведено ландшафтну таксацію, використовуючи «Методику визначення показників рекреаційної характеристики земель лісів», розроблену ВО «Укрдержліспроект» у 2000 році.

Територія Львівського лісового господарства знаходиться під впливом вологих низин Прибалтики з заходу, що призводить до зміни циклонних та антициклонних циркуляцій повітряних мас. Схили пагорбів і балок мають крутизну від 15 до 25 градусів.

Основні види сортиментів, які заготовлюються в межах діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»: пиловник хвойних порід

становить 24,0%, будівельний ліс – 17,0%, технологічна сировина – 2,0%, паливні дрова – 57,0%.

Район, в якому розташоване лісове господарство, має добре розвинену мережу шляхів загального користування. Основними транспортними артеріями в зоні діяльності лісового господарства є міжнародна автомобільна дорога, територіальна автомобільна дорога (Т-14-25), а також мережа локальних автомобільних доріг із твердим покриттям. Окрім згаданих вище доріг загального користування, в межах діяльності лісового господарства функціонує мережа ґрунтових доріг і місцевих доріг із твердим покриттям, які з'єднують між собою населені пункти та лісові масиви. Ці дороги використовуються для транспортування деревини та іншої продукції сезонно або цілий рік, забезпечуючи господарську діяльність. Вони також грають важливу роль у боротьбі з браконьєрством і лісовими пожежами.

Варто зазначити, що ґрунтові дороги мають обмеження в експлуатації під час певних сезонів, зокрема навесні та восени, коли вони стають майже непрохідними. Протяжність лісогосподарських доріг у межах лісового господарства становить 99 км, з яких 2 км мають тверде покриття. Загальна протяжність шляхів транспорту за нормативами на 1000 га площі становить 45 км, а ступінь забезпеченості відповідно до нормативів – 32,7%.

Більшість лісових доріг перебуває у незадовільному технічному стані, на них відсутні паспорти, а термін експлуатації раніше споруджених чи вдосконалених доріг перевищує 30 років і вони потребують капітального ремонту.

Ліси цього лісового господарства віднесені до І поясу рентної плати за заготівлю деревини основних видів лісових порід (таблиця 2.1). Розподіл лісів за розрядами рентної плати проведено згідно зі статтею 256 «Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів» чинного Господарського кодексу України [7].

Таблиця 2.1.

Поділ території лісового господарства за розрядами рентної плати

Назви лісництв	Пункт відвантаження деревини	Номери кварталів	Розряди рентної плати	Площа, га
1. Існуючий				
Пояс рентної плати 1				
Лелехівське	смт Івано-Франкове (цех переробки деревини)	1 – 44	1	1954,0
Великопільське		1 – 36; 38 – 39; 42 – 56	1	2882,0
Страдчівське		1 – 68	1	1906,0
РАЗОМ:				**6742,0**

Джерело: складено автором на основі [34].

Господарська діяльність лісового господарства спрямована на поступове розширення, використання та відновлення лісових ресурсів, підвищення якості та продуктивності лісів, захист і відтворення мисливської фауни, забезпечення потреб народного господарства високоякісною деревиною, а також посилення водорегулюючих, ґрунтозахисних і рекреаційних функцій.

Технічне і транспортне оснащення лісового господарства цілком достатнє для забезпечення нормального функціонування виробничих процесів у всіх напрямках. Ступінь забезпеченості транспортними засобами становить 100%, а виробничий фонд також забезпечено на 100%.

Лісогосподарське підприємство забезпечене постійними робітниками на 90%, а нестача кадрів покривається за рахунок залучення приватних підприємців та тимчасового, зазвичай «сезонного» найму.

Існуюча організація виконання лісогосподарських робіт в діяльності Філії «Львівське лісове господарство» ДСГП «Ліси України» передбачає використання бригадного методу для всіх лісогосподарських заходів.

Рівень інтенсивності ведення лісового господарства є достатньо високим (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Рівень інтенсивності ведення лісового господарства

Найменування показників	Одиниця вимірювання	За проектом минулого лісовпоряд-кування	За проектом нинішнього лісовпоряд-кування
Річний обсяг лісокористування (лік від) – усього	тис. $м^3$	16,86	18,52
в т.ч. від рубок головного користування	тис. $м^3$	13,00	13,37
Середній обсяг лісокористування з 1 га вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок	$м^3$	2,77	2,98
Річний обсяг робіт з відтворення лісів:			
– створення лісових культур	га	41,8	34,2
– сприяння природному поновленню	га	9,5	11,8

Джерело: складено автором на основі [34].

Філія «Львівське лісове господарство» ДСГП «Ліси України» відіграє суттєву роль у економіці Львівського району. Основні стратегічні завдання розвитку лісового господарства включають раціональне використання лісових ресурсів, задоволення потреб народного господарства у деревині, підтримання та підвищення продуктивності лісових угідь, а також виконання важливих водоохоронних, охоронних, рекреаційних та науково-пізнавальних функцій лісу.

2.2. Аналіз стану економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»

Аналізу стану економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» буде розподілений на два етапи:

- теоретична структуризація загроз економічній безпеці підприємства;
- виявлення загроз економічній безпеці підприємства.

У таблиці 2.3 буде проведена структуризація загроз економічній безпеці підприємства.

Таблиця 2.3.

Структуризація загроз економічній безпеці підприємства

Інституційне середовище	**Ідентифікація загроз**
Постачальники	✓ несвоєчасність поставок матеріальних ресурсів; ✓ розрив зв'язків; ✓ невиконання умов договору поставки; ✓ непередбачуване збільшення цін на товари та витрат на їх постачання; ✓ поставки неякісної продукції, яка не відповідає стандартам і нормам
Споживачі	✓ зміна смаків, зниження платоспроможного попиту; ✓ об'єднання в групи з метою впливу на рівень цін; ✓ недосконалість законодавства щодо захисту прав споживача; ✓ поширення неправдивої інформації про підприємство, персонал, продукцію
Конкуренти	✓ агресивна політика збільшення ринкової частки (у т. ч. за рахунок розвитку мережі збуту); ✓ недобросовісна конкурентна політика; ✓ демпінг цін; ✓ співпраця конкурентів з органами влади, спрямована на ускладнення доступу до споживчого ринку й господарських ресурсів для інших підприємств; ✓ переманювання персоналу; ✓ упровадження технічних інновацій; ✓ монополізація зв'язків із постачальниками
Органи державної влади	✓ зміна чинного законодавства; ✓ корупційні дії; ✓ лояльність до окремих підприємств; ✓ непрозорість дозвільної системи; ✓ збільшення податкового тиску; ✓ підвищення мінімальної заробітної плати та відрахувань на соціальні заходи; ✓ уведення жорстких екологічних норм; ✓ погіршення умов амортизаційної політики; ✓ збільшення кількості перевірок тощо

Джерело: [8].

Проведення аналізу економічної безпеки ДП «Львівське лісове господарство» є наступним етапом дослідження. Оцінка поточного стану економічної безпеки підприємства дозволить розробити рекомендації щодо покращення заходів безпеки у майбутньому. Почнемо аналіз з ідентифікації проблемних сегментів досліджуваного підприємства, що допоможе виявити потенційні джерела та місця можливих загроз для діяльності підприємства. Першим кроком буде визначення об'єкта, що піддається впливу дестабілізуючих факторів. Другим кроком буде оцінка впливу ідентифікованих дестабілізуючих факторів. Аби отримати оцінку значення впливу певного чинника буде застосовано метод експертного опитування. Для цього буде встановлено перелік експертів, розроблено анкету для опитування та проведення анкетування. Беручи до уваги, що експерт – це особа з високим рівнем кваліфікації у певній сфері, що підтверджено освітою та практичним досвідом у конкретній галузі, пропонується залучити до кола експертів керівництво ДП «Львівське лісове господарство» за відповідними функціональними напрямами та зовнішніх експертів – працівників лісової галузі.

Для реалізації цього кроку запропоновано використовувати таку шкалу для оцінки значення та потужності дестабілізуючого впливу на підприємство:

0,01-0,15 – незначний вплив;

0,16-0,4 – помірний вплив;

0,41-0,75 – критичний рівень впливу;

0,75-0,99 – загроза ймовірна та негативно вплине на діяльність підприємства.

Наступним кроком буде визначення розміру негативного впливу, тобто розміру збитків, які понесло підприємство. Оцінка цього збитку буде проводитися за шкалою від 1 до 5, де 1 відповідає найменшому прогнозованому рівню впливу і збитків для підприємства, а 5 – найвищому прогнозованому рівню збитків для підприємства.

Четвертим кроком є визначення інтегрального показника очікуваного впливу дестабілізуючого чинника, за допомогою наведеної формули.

$$I_{пз} = \frac{K_{e1}(P_1 * M_1) + K_{e2}(P_2 * M_2) + K_{en}(P_n * M_n)}{n},$$

де: K_e – це коефіцієнт, що відображає вагове значення оцінки експерта, що варіюється в діапазоні від 0 до 1 та становить в сумі 1, тобто:

$$\sum_{i=1}^{n} K_{ei} = 1$$

P – імовірність настання загрози;

M – можливий дестабілізуючий вплив на підприємство;

n – загальна кількість експертів [23].

Важливо відзначити, що розподіл значень вагових коефіцієнтів змінюється залежно від кількості експертів загалом. Це означає, що провідному експерту буде присвоєне найвище можливе значення вагового коефіцієнта, а для інших експертів буде здійснюватися рівномірний розподіл. Далі ми перевіримо список та особи експертів, які взяли участь у нашому дослідженні.

В результаті експертного опитування було ідентифіковано найбільш ймовірні загрози для ДП «Львівське лісове господарство» (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4.

Загрози економічній безпеці ДП «Львівське лісове господарство»

	Зміст загрози	Ймовірність Загрози (Р)					Величина можливого збитку (М)					Ваговий коефіцієнт думки експерта ($К_е$)					Інтегра л. показни к ($І_{пз}$)	Вид загрози
	Експерти	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		
1	Інфляція та коливання цін на лісоматеріали	0,3	0,4	0,5	0,4	0,6	2	2	2	1	3	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,22	помірна
2	Перенасичення ринку даною продукцією	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	1	1	1	1	1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,02	незначна
3	Нецільове використання коштів підприємства окремими структурними підрозділами чи працівниками	0,4	0,3	0,2	0,4	0,3	3	2	2	2	2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,142	помірна
4	Незаконна вирубка лісів	0,8	0,7	0,8	0,7	0,9	4	5	5	4	3	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,62	критична
5	Погіршення рівня лісистості на території підприємства	0,6	0,5	0,5	0,6	0,4	2	2	1	3	1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,172	помірна
6	Лісові пожежі	0,6	0,8	0,7	0,8	0,5	3	3	1	3	2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,54	критична
7	Забруднення довкілля внаслідок господарської діяльності підприємства	0,4	0,3	0,2	0,4	0,3	3	4	5	3	4	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,58	помірна
8	Воєнні загрози	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	1	2	2	2	1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,26	помірна

Джерело: складено автором на основі експертного опитування

Доцільно відзначити, що серед можливих небезпек було наведено чинник «військових загроз». До такого типу небезпек відносяться наступні:

- пошкодження та знищення майна, належного підприємству внаслідок військових дій чи атак противника;

- захоплення майна та ресурсів підприємства збройними формуваннями чи диверсійними групами противника;

- інші види загроз, які заважають господарській діяльності підприємства, такі як заборона експорту продукції, призупинення діяльності підприємства, масова мобілізація працівників тощо.

У результаті проведеного аналізу було визначено основні загрози для економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»:

- насичення та перенасичення ринку лісової продукції (мінімальний рівень);

- інфляція та зміни цін на лісоматеріали (помірний рівень);

- військові загрози (помірний рівень);

- нецільове використання коштів підприємства окремими підрозділами чи працівниками (помірний рівень);

- забруднення довкілля внаслідок господарської діяльності підприємства (помірний рівень);

- зниження рівня лісистості на території підприємства (помірний рівень);

- незаконне вирубування лісів (критичний рівень);

- лісові пожежі (критичний рівень).

2.3. Рекомендації щодо удосконалення безпекової діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»

Завершальним етапом дослідження стане розробка рекомендацій для удосконалення безпекової діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України». розробка рекомендацій ґрунтуватиметься на протидії

загрозам для підприємства, які були ідентифіковані у попередньому підрозділі дослідження.

Варто також сформувати основні складові процесу реалізації безпекової діяльності підприємства. Для цього сформуємо теоретичну модель безпекової діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» (рис. 2.1).

Рис.2.1. Модель безпекової діяльності підприємства

Джерело: складено автором на основі [35].

Відповідно, модель безпекової діяльності передбачає не тільки протидію ідентифікованим загрозам, а й превентивну діяльність, аналіз та прогнозування загроз, комплаєнс-контроль, ризик-менеджмент та заходи удосконалення системи забезпечення економічної безпеки підприємства.

Однак, моделювання безпекової діяльності потребує також і формування системи управління безпековою діяльністю п Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України», що представлена графічно на рисунку 2.2.

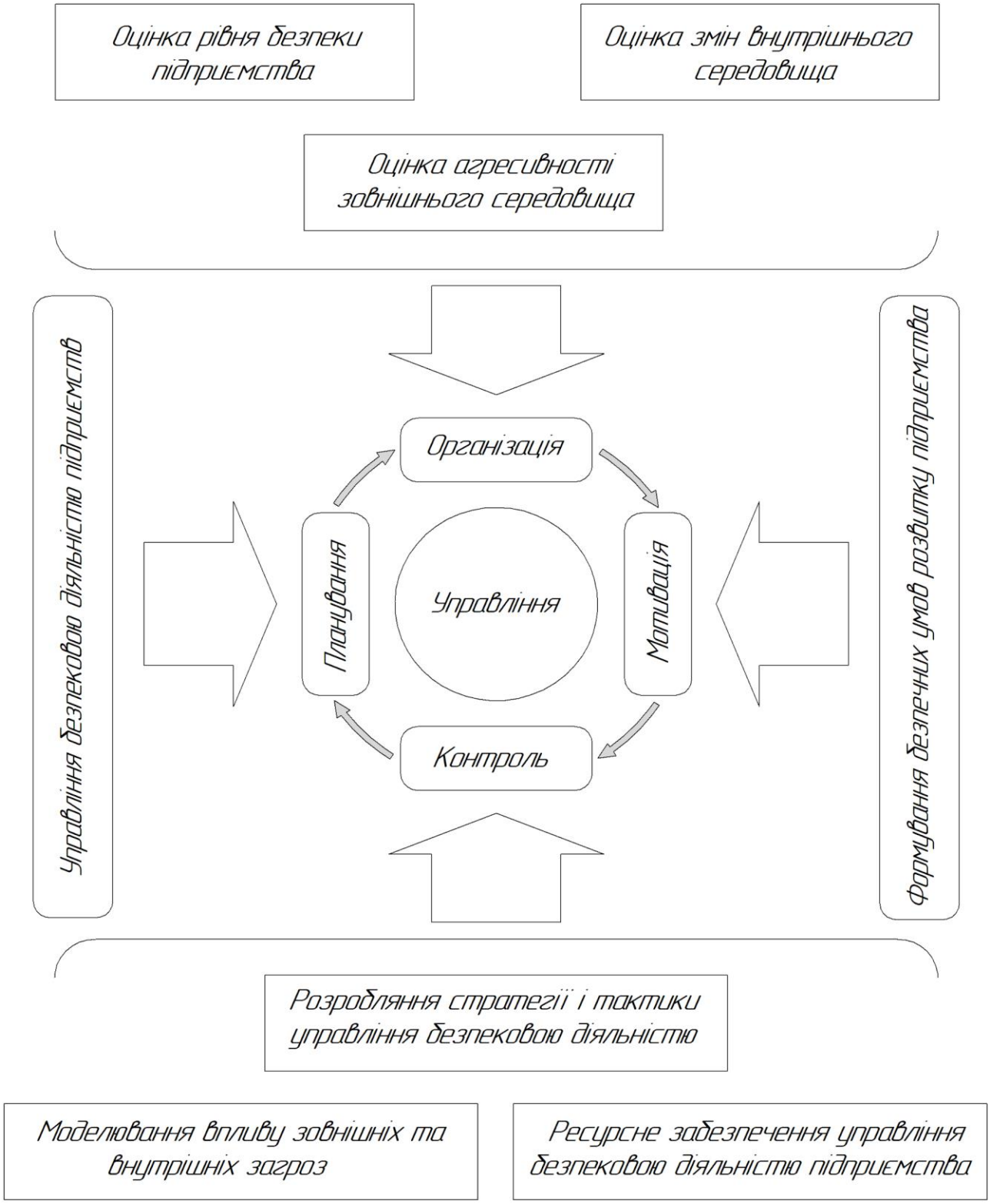

Рис. 2.2. Система управління безпековою діяльністю підприємства

Джерело: складено автором на основі [35].

Як бачимо система управління безпековою діяльністю Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» передбачає поєднання функцій менеджменту із системними функціями економічної безпеки підприємства.

Перейдемо до розробки безпосередніх рекомендацій щодо удосконалення безпекової діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України». Отож, для підвищення ефективності безпекової діяльності підприємства необхідно створити комплекс заходів для протидії виявленим загрозам.

Серед переліку основних загроз для економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» ідентифіковано – незаконна рубка лісів, яка завдає шкоди як підприємства, так і навколишньому середовищу. Вагомою загрозою також є лісові пожежі, котрим сприяє дуже спекотне літо з грозами та блискавками, що часто вражають дерева. Основною породою дерев є сосна, яка легко загоряється, а в місцях де знаходяться соснові дерева, часто утворюється легкозаймистий шар сухої хвої, що прискорює поширення пожеж. На території лісів підприємства також є рекреаційні зони, через що багато мешканців навколишніх міст (Львів, Жовква, Червоноград тощо) відвідують лісові території та не дотримуються правил пожежної безпеки, спричиняючи пожежі в лісах.

Відповідно, серед пропонованих заходів щодо протидії цим загрозам пропонуємо наступні:

- оснащення працівників лісової охорони дронами для здійснення патрулювання лісових масивів для попередження і виявлення фактів незаконної рубки лісів, порушення правил пожежної безпеки та оперативного виявлення порушень;
- створення додаткових зон протипожежних смуг для локалізації пожежі та запобігання масштабним пожежам;
- проведення курсів підвищення кваліфікації для підвищення протипожежної готовності працівників підприємства та удосконалення відповідних навичок;

- організація інструктажів з пожежної безпеки для школярів та місцевого населення, які проводитимуть працівники Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» спільно із представниками Державної служби України із надзвичайних ситуацій.

Шляхи протидії іншого роду загрозам передбачають такі заходи:

- регулярні фінансові та лісозаготівельні аудити (щоквартальні, щорічні) для виявлення можливого недбалого використання коштів підприємства окремими відділами або працівниками;
- контроль за рівнем заліснення територій, де проводилися масові вирубки;
- екологічний моніторинг зусиль відділень лісової охорони та інших структурних підрозділів підприємства.

Отож, після виявлення основних загроз для діяльності підприємства, були розроблені ключові заходи для забезпечення економічної безпеки та підвищення ефективності безпекової діяльності, що полягають у протидії ідентифікованим загрозам.

Висновки до другого розділу

Здійснено загальну характеристику підприємства – Філія «Львівське лісове господарство» та визначено, що основним напрямком діяльності є вирощування, догляд та охорона лісів. Відповідно, основною метою діяльності є покращення функцій лісів, особливо рекреаційної та захисної. Виокремлено основні функції діяльності підприємства у сфері лісового господарства: заготівля деревини під час рубок головного користування; охорона та збереження лісових ресурсів; захист лісів.

Визначено основний вектор господарської діяльності лісового господарства – поступове розширення, використання та відновлення лісових ресурсів, підвищення якості та продуктивності лісів, захист і відтворення мисливської фауни, забезпечення потреб народного господарства

високоякісною деревиною, а також посилення водорегулюючих, ґрунтозахисних і рекреаційних функцій.

Здійснено аналіз стану економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України», в результаті визначено основні загрози для економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»: насичення та перенасичення ринку лісової продукції (мінімальний рівень); інфляція та зміни цін на лісоматеріали (помірний рівень); військові загрози (помірний рівень); нецільове використання коштів підприємства окремими підрозділами чи працівниками (помірний рівень); забруднення довкілля внаслідок господарської діяльності підприємства (помірний рівень); зниження рівня лісистості на території підприємства (помірний рівень); незаконне вирубування лісів (критичний рівень); лісові пожежі (критичний рівень).

Розроблено модель безпекової діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» та запропоновано заходи щодо формування системи управління безпековою діяльністю, яка передбачає поєднання функцій менеджменту із системними функціями економічної безпеки підприємства.

На основі аналізу основних загроз для діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» запропоновано рекомендації щодо удосконалення безпекової діяльності: оснащення працівників лісової охорони дронами для здійснення патрулювання лісових масивів для попередження і виявлення фактів незаконної рубки лісів, порушення правил пожежної безпеки та оперативного виявлення порушень; проведення курсів підвищення кваліфікації для підвищення протипожежної готовності працівників підприємства та удосконалення відповідних навичок; організація інструктажів з пожежної безпеки для школярів та місцевого населення, які проводитимуть працівники Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» спільно із представниками Державної служби України із надзвичайних ситуацій.

ВИСНОВКИ

Проведено аналіз теоретичних засад реалізації безпекової діяльності підприємства, що дало змогу охарактеризувати економічну безпеку підприємств як об'єкта управління. Визначено ключові характеристики управління економічною безпекою підприємства: надійність (здатність забезпечувати стабільний рівень економічної безпеки шляхом використання резервів для протидії ризикам); гнучкість (здатність забезпечувати необхідний рівень економічної безпеки шляхом варіювання методів балансування інтересів); ефективність (здатність досягати мети управління економічною безпекою підприємства); та керованість (здатність впливати на ефективність управління економічною безпекою).

На основі аналізу підходів до трактування поняття «економічна безпека підприємства» синтезовано авторське визначення: економічна безпека підприємства – це процес забезпечення стабільності бізнес-одиниці через адекватну реакцію на зміни операційного оточення з метою створення безпечних умов для задоволення інтересів.

Окреслено основні фокуси безпекової діяльності на сучасному етапі: економічний аспект; фізичний захист; інформаційна безпека; охорона довкілля; соціальний захист.

Розроблено алгоритм формування теоретичної моделі безпекової діяльності підприємства, що ґрунтується на цілях економічного розвитку підприємства, суб’єктах забезпечення, передбачає послідовну реалізацію кількох етапів.

Сформовано принципи стратегії побудови теоретичної моделі безпекової діяльності підприємства. серед яких: альтернативність та варіативність; динамічність; скомбінованість; пропорційність; ефективність.

Здійснено загальну характеристику Філії «Львівське лісове господарство», що є державним підприємством у складі ДСГП «Ліси України». Встановлено, що основним напрямком діяльності підприємства є

вирощування, догляд та охорона лісів. Відповідно, основною метою діяльності є покращення функцій лісів, особливо рекреаційної та захисної.

Виокремлено основні функції Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» у сфері лісового господарства: заготівлю деревини під час рубок головного користування; охорону та збереження лісових ресурсів; захист лісів. Господарська діяльність лісового господарства спрямована на поступове розширення, використання та відновлення лісових ресурсів, підвищення якості та продуктивності лісів, захист і відтворення мисливської фауни, забезпечення потреб народного господарства високоякісною деревиною, а також посилення водорегулюючих, ґрунтозахисних і рекреаційних функцій.

В результаті проведеного аналізу встановлено, що рівень інтенсивності ведення лісового господарства є достатньо високим. Основні стратегічні завдання розвитку лісового господарства включають раціональне використання лісових ресурсів, задоволення потреб народного господарства у деревині, підтримання та підвищення продуктивності лісових угідь, а також виконання важливих водоохоронних, охоронних, рекреаційних та науково-пізнавальних функцій лісу.

Реалізовано аналіз стану економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України», який було розподілено на два етапи: теоретична структуризація загроз економічній безпеці підприємства; виявлення загроз економічній безпеці підприємства. В результаті було визначено основні загрози для економічної безпеки Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України»: насичення та перенасичення ринку лісової продукції (мінімальний рівень); інфляція та зміни цін на лісоматеріали (помірний рівень); військові загрози (помірний рівень); нецільове використання коштів підприємства окремими підрозділами чи працівниками (помірний рівень); забруднення довкілля внаслідок господарської діяльності підприємства (помірний рівень); зниження рівня лісистості на території підприємства

(помірний рівень); незаконне вирубування лісів (критичний рівень); лісові пожежі (критичний рівень).

Розроблено модель безпекової діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України», яка передбачає не тільки протидію ідентифікованим загрозам, а й превентивну діяльність, аналіз та прогнозування загроз, комплаєнс-контроль, ризик-менеджмент та заходи удосконалення системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Запропоновано заходи щодо формування системи управління безпековою діяльністю, яка передбачає поєднання функцій менеджменту із системними функціями економічної безпеки підприємства.

Запропоновано рекомендації щодо протидії ідентифікованим загрозам та удосконалення безпекової діяльності Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України», серед яких: оснащення працівників лісової охорони дронами для здійснення патрулювання лісових масивів для попередження і виявлення фактів незаконної рубки лісів, порушення правил пожежної безпеки та оперативного виявлення порушень; створення додаткових зон протипожежних смуг для локалізації пожежі та запобігання масштабним пожежам; проведення курсів підвищення кваліфікації для підвищення протипожежної готовності працівників підприємства та удосконалення відповідних навичок; організація інструктажів з пожежної безпеки для школярів та місцевого населення, які проводитимуть працівники Філії «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України» спільно із представниками Державної служби України із надзвичайних ситуацій; регулярні фінансові та лісозаготівельні аудити (щоквартальні, щорічні) для виявлення можливого недбалого використання коштів підприємства окремими відділами або працівниками; контроль за рівнем заліснення територій, де проводилися масові вирубки; екологічний моніторинг зусиль відділень лісової охорони та інших структурних підрозділів підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баланда А. Безпека як соціальний феномен: дискурс людського розвитку. *Україна: аспекти праці*. 2017. № 1. С. 25–28.
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізм зміцнення. Львів : Арал, 2012. 384 с.
3. Вахлакова В. В. Оцінювання фінансової та ринкової складових економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С.212–218.
4. Глєбова А. О. Формування системи стратегічного управління економічною безпекою на підприємстві. *Молодий вчений*. 2015. № 11(2). С. 35–40. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11%282%2910
5. Гобела В. В. Теоретичний аналіз екологізації як суспільного-економічного феномену. *Ефективна економіка*. 2019. №6. С. 1–7. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3075
6. Гобела В. В., Дудюк В. С., Гобела В. М. Забезпечення еколого-економічної безпеки у посткризовий період. *Вісник НЛТУУ*. 2021. Том 31. № 5. С. 79–83. https://doi.org/10.36930/40310512.
7. Господарський Кодекс України : Закон України від 13.02.2020 р. №436-IV. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15
8. Грачов О. В. Податкова безпека як невід'ємна складова економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 29. 2014. С. 86–88.
9. Гук О. В. Стратегічне управління економічною безпекою як спосіб запобігання падіння економічної безпеки у підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 6 (22). С. 193–198.
10. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Економіка і держава*. 2019. №12. С. 61–65.

11. Діденко Є. О. Управління економічною безпекою підприємства на основі формування стратегії його безпечного розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 5 (168) С. 35–40.
12. Дмитрук Є. В. Визначення стратегії фірми в залежності від сили та напряму впливу репутації підприємства на рівень його економічної безпеки. *Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2010. №8 (150). С. 358–364.
13. Довбня С. Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства. *Фінанси України*. 2012. №4. С. 88–97.
14. Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємництва : навчальний посібник. Київ, 2013. 239 с.
15. Економічна безпека підприємства : підручник / А. М. Штангрет, М.М. Караїм, О.В. Халіна, Х.О. Мандзіновська; за заг. редакцією А. М. Штангрета. Львів : УАД, 2016. 284 с.
16. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : монографія. Львів : «ЛігаПрес», 2012. 431 с.
17. Журавель М. Ю., Полозова Т.В., Стороженко О. В. Оцінка рівня силової безпеки підприємства: практичні аспекти. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. Вип. 37. С.191–193.
18. Картузов Є. П. Методи оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 10. С. 115–123.
19. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємництва : сутність та механізм забезпечення. Київ : Лібра, 2013. 280 с.
20. Кокнаєва М. О. Особливості формування методичного інструментарію дослідження фінансово-економічної безпеки торговельних підприємств. *Економічний часопис – XXI*. 2012. № 5–6. С. 53–55.
21. Коляденко І. І. Наукові підходи до сутності стратегічного управління економічною безпекою. *Бізнес-навігатор*, 2018. № 2-2 (45). С. 7–10.

22. Линник О. І. Стратегія економічної безпеки підприємства як фактор зменшення впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. *ХПІ. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2013. № 67 (1040) С. 159–169.
23. Меліхова Т. О., Троян О. В. Аналіз впливу податкового навантаження на рівень податкової безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. № 20.2017. С.33–37.
24. Мельник С. І. Визначення основних чинників впливу на фінансову надійність в контексті управління фінансовою безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 3.
25. Михаліцька Н. Я., Гримак А. В., Цвайг Х. І., Кушнір Л. П. Економіка і фінанси підприємства : підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 700 с.
26. Міжнародна торгівля : підручник / За ред. Ю.Г. Козака. Київ-Катовіце-Краків : ЦУЛ, 2015. 272 с.
27. Молодецька О. М. Методологічні особливості оцінки техніко-економічної безпеки підприємств. *Економічні науки*. Серія «Облік і фінанси». 2013. № 7(2). С. 313–322.
28. Олійничук О. І. Обліково-інформаційне забезпечення формування економічної безпеки підприємства. *Вісник Житомирського Державного технологічного університету*. Серія: економічні науки. 2015. № 1 (71). С. 41–46.
29. Орлик О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення. *Економіка і фінанси*.2014. С. 176–183.
30. Піцур Я. С., Гобела В. В. Теоретико-методологічний аналіз процесу формування оптимальної системи управління економічною безпекою суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2018. Випуск 1. С. 227–335.
31. Рзаєва Т. Г. Підходи та показники оцінки фінансової безпеки підприємства за умов конкурентного середовища. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2015. № 2(2). С. 246–251.

32. Сич О. А. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні падіння економічної безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 2. С. 333–339.
33. Сорокіна І. В. Теоретико-методологічні аспекти формування системи економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. №12(102). С. 114–122.
34. Філія «Львівське лісове господарство ДСГП «Ліси України». Львівліс : веб-сайт.URL: http://lvivlg.com.ua/
35. Фостяк В. Безпекова діяльність промислових підприємств: аналітичне підґрунтя та методичні засади реалізації. *Науковий вісник ЛДУВС*. 2017. №2. С. 261–272.
36. Франчук В. І. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності : підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 236 с.
37. Фролова Л. В. Концептуальні положення забезпечення економічної безпеки підприємств. *Культура народів Причономор'я*. *Економічні науки*. 2013. № 257. С. 201–204.
38. Халіна О. В. Ключові аспекти забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Бізнес-інформ*. 2015. №1. С. 263–267.
39. Черевко О. В. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. №2. URL: http://www.economy.nayka.com. ua/?op=1&z=3302
40. Штангрет А. М. Основи економічної безпеки підприємств : навчальний посібник. Львів : УАД. 2013. 284 с.